

JEDNOLITA OCHRONA PATENTOWA I JEDNOLITY SĄD PATENTOWY

Istotne zagrożenia

1. Wobec bliskiego finału prac legislacyjnych prowadzonych w Unii Europejskiej (UE), zmierzających do utworzenia jednolitej ochrony patentowej, sprawą pierwszoplanową jest przekonanie Rządu do podjęcia pilnej decyzji o wycofaniu się przez Polskę ze wzmocnionej współpracy w dziedzinie jednolitej ochrony patentowej. Rada UE ma zatwierdzić oba unijne rozporządzenia dotyczące tej sprawy już **10.12.2012 r.**, a Parlament Europejski ma je przegłosować **11.12.2012 r.**
2. Jeśli Polska wycofa się ze wzmocnionej współpracy, nie będzie również problemów z podpisaniem i ratyfikowaniem umowy międzynarodowej tworzącej Jednolity Sąd Patentowy (oraz regulującej wiele innych spraw, m.in. radykalnie zmieniającej patent europejski, a także pozbawiającej sądy polskie kompetencji do rozstrzygania sporów dotyczących obu patentów, tj. patentu europejskiego oraz nowego patentu europejskiego o jednolitym skutku, dalej zwanego „*jednolitym patentem*”).

Wycofanie się przez nasz kraj z systemu jednolitej ochrony patentowej będzie skutkowało tym, że **jednolite patenty nie będą obowiązywać w Polsce**, co pozwoli uniknąć niekorzystnych konsekwencji, których przykłady podane są poniżej. Natomiast podmioty polskie będą mogły uzyskiwać jednolite patenty w tych państwach UE, które będą uczestniczyć w tym systemie.

3. **Patenty europejskie** są udzielane na obszar Polski od 2004 r. Udziela ich Europejski Urząd Patentowy w Monachium w jednym z trzech języków: angielskim, francuskim albo niemieckim. Obecnie wymagają one w Polsce tzw. walidacji, której warunkiem jest dostarczenie przez właściciela tłumaczenia opisu patentowego na język polski. Dzięki temu podmioty polskie mogą zapoznać się z opatentowanym rozwiązaniem, a zatem mają szansę uniknięcia ryzyka naruszenia cudzych praw i ponoszenia bardzo surowej odpowiedzialności z tego tytułu. Dostępność opisów patentowych w języku polskim jest również warunkiem upowszechniania wiedzy technicznej (także w uczelniach, dla celów dydaktycznych) oraz zapewnia informację patentową, mającą kluczowe znaczenie z punktu widzenia dokonywania i zgłaszania do ochrony kolejnych wynalazków.
4. **Nowe patenty jednolite**, które również będą udzielane przez Europejski Urząd Patentowy w jednym z trzech wymienionych języków, **nie będą wymagały ani walidacji, ani dostarczenia tłumaczeń na język polski**. Automatyczną skuteczność tych patentów w Polsce spowoduje ogromny wzrost liczby monopolii patentowych, a brak oficjalnych tłumaczeń opisów patentowych wymusi dokonywanie ich przekładu na własny koszt i na własne ryzyko przez poszczególne podmioty (przedsiębiorców, jednostki naukowe). Zostaną one pozbawione możliwości zapoznania się we własnym języku z sytuacją patentową obowiązującą w naszym kraju, wskutek czego **bezpieczeństwo prawne prowadzenia działalności, np. gospodarczej czy naukowo-**

badawczej, ulegnie drastycznemu pogorszeniu. Ponadto, brak tłumaczeń opisów patentowych będzie prowadził do **zubożenia języka polskiego i jego wypierania.** Brak będzie tych skromnych gwarancji bezpieczeństwa prawnego, które obecnie są zapewniane przepisami Konwencji o udzielaniu patentów europejskich. Niepewność prawna co do praw patentowych obowiązujących w Polsce na podstawie aktów wydawanych przez Europejski Urząd Patentowy, niedostępnych w języku polskim, **dyskwalifikuje omawiane rozwiązania jako niezgodne z Konstytucją** (np. zasada, że językiem urzędowym jest w naszym kraju język polski).

Oferowane przez unijnych prawodawców tłumaczenia komputerowe nie stanowią żadnej alternatywy. Ich niska jakość wyklucza zrozumienie rozwiązania i poprawne ustalenie zakresu ochrony wynikającej z patentu, co jest niezbędnym warunkiem uniknięcia zarzutów jego naruszenia. Tłumaczenia te nie będą miały mocy prawnej, lecz mają służyć jedynie celom informacyjnym. Jest to dyskryminacja podmiotów z państw, których językiem urzędowym jest inny język niż angielski, francuski czy niemiecki, a z drugiej strony – nieuzasadnione uprzywilejowanie podmiotów z państw, których językiem jest jeden z trzech wymienionych języków, dodatkowo wzmacniające ich przewagę konkurencyjną.

5. Pierwsze jednolite patenty mają być udzielane już od 2014 r.

Błędne są wyrażane niekiedy opinie, że system jednolitej ochrony patentowej poprzedzony będzie 12-letnim bądź 7-letnim okresem przejściowym, albo że pierwsze tego rodzaju patenty pojawią się dopiero w 2018 r. Przeciwnie – jednolite patenty będą istnieć od 2014 r., gdyż tzw. jednolity skutek będą mogły uzyskać nawet patenty europejskie pochodzące ze zgłoszeń dokonanych kilka (kilkanaście) lat wcześniej; procedura w Europejskim Urzędzie Patentowym trwa ok. 4 lub więcej lat.

6. Możliwość uzyskiwania jednolitych patentów, przez dowolny podmiot z całego świata (nie tylko z państw UE, lecz np. z USA czy Chin), spowoduje gwałtowny przyrost liczby monopolu patentowych (blokadę patentową).

Opierając się na liczbie patentów europejskich udzielonych w 2011 r., można szacować, że rocznie będzie ich przybywać **ponad 62.000** (zapewne znacznie więcej); uwzględniając 20-letni czas trwania patentu, w powyższym okresie ich liczba wyniesie ponad **1.200.000**;

dla porównania – w 2011 r. przybyło w Polsce, w drodze walidacji, **5.790** patentów europejskich (w końcu 2011 r. obowiązywało w naszym kraju łącznie **17.127** tych patentów, udzielonych w latach 2005-2011); rzecz jasna, nadal będą udzielane patenty krajowe, przez polski Urząd Patentowy.

7. Blokada patentowa ze strony zagranicznych właścicieli patentów radykalnie pogorszy warunki prowadzenia w Polsce zarówno działalności gospodarczej, jak i naukowej, badawczej i rozwojowej. Na podkreślenie zasługuje nie tylko ogromny wzrost liczby patentów, lecz także **istotne wzmocnienie wynikającej z nich ochrony** (np. wprowadzenie zakazu **pośredniego** korzystania z wynalazku).

8. Pozycja polskich podmiotów ulegnie silnemu pogorszeniu, co znacząco zredukuje ich szanse na poprawę stanu innowacyjności oraz udział w przedsięwzięciach modernizacyjnych. Wobec znacznie słabszej zdolności konkurencyjnej, **możliwości prowadzenia działalności będą coraz silniej ograniczane cudzymi prawami**

wyłącznymi i coraz surowszymi środkami ich egzekwowania, określonymi w umowie o Jednolitym Sądzie Patentowym. Zasoby patentowe, stale powiększane przez silnych użytkowników systemu patentowego, a także stosowane przez nich **strategie sądowe i praktyki antykonkurencyjne** istotnie ograniczą szanse rozwoju podmiotów krajowych, które w nieporównywalnie większym zakresie będą się musiały liczyć z zarzutami naruszenia patentów, tym bardziej, że – inaczej niż obecnie – ich opisy nie będą dostępne w języku polskim.

9. Właściciele patentów będą wymuszać korzystanie ze swoich rozwiązań, oferując lub narzucając zawieranie **umów licencyjnych** i wykorzystując w tym celu m.in. groźbę wytoczenia procesu o naruszenie patentu. Podmioty polskie, zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym, będą uiszczać wysokie opłaty licencyjne.
10. **Radykalnie zwiększą się koszty funkcjonowania podmiotów polskich**, co osłabi ich konkurencyjność, a w wielu przypadkach doprowadzi do upadłości.
11. **Wzrost kosztów funkcjonowania przedsiębiorstw przełoży się na sytuację konsumentów (wzrost cen towarów i usług; inflacja).**

Charakter prawny patentu (prawa przyznającego wyłączność na korzystanie z wynalazków) oraz wynikające z niego prawne zakazy wkroczenia – choćby w sposób niezawiniony czy wręcz nieświadomy – w zakres tej wyłączności sprawiają, że skutki ochrony patentowej bezpośrednio przekładają się nie tylko na warunki prowadzenia działalności gospodarczej, lecz również na warunki panujące na rynkach poszczególnych towarów czy usług (np. ich koszty i ceny). Są więc istotne dla całego społeczeństwa.

12. Jednolitą ochronę patentową cechuje **drastyczna asymetria korzyści**. Beneficjentami nowego systemu będą gospodarki i podmioty z państw wysoko zaawansowanych technologicznie, posiadające znaczne środki – publiczne i prywatne – na badania i rozwój. Korzyści te jeszcze silniej zwiększą ich przewagę konkurencyjną, a z drugiej strony – poważnie pogorszą pozycję polskich podmiotów i znacząco utrudnią prowadzenie działalności, także badawczej czy rozwojowej. Nowy system ochrony patentowej pozbawi minimum bezpieczeństwa prawnego podmioty z takich państw jak Polska, aspirujące do rozwijania gospodarki opartej na wiedzy.
13. **Poważnie zredukowane zostaną szanse na poprawę stanu innowacyjności i konkurencyjności. Zamiast tak chętnie zapowiadanych przez polityków instrumentów wspierania innowacyjności, pojawią się dodatkowe czynniki nader poważnie zwiększające ryzyko gospodarcze i koszty** (np. badań czystości patentowej). Środki, które mogłyby być przeznaczone na badania naukowe i rozwój nowoczesnych technologii, będą wydatkowane na tłumaczenia i obronę przed zarzutami naruszenia cudzych praw oraz przed działaniami zmierzającymi do unieważnienia praw należących do podmiotów polskich.
14. Silny wzrost liczby **patentów biotechnologicznych** (w tym także tych, które są wynikiem nadmiernie liberalnej wykładni zakazu patentowania odmian roślin i ras zwierząt oraz czysto biologicznych sposobów hodowli roślin i zwierząt) **istotnie pogorszy warunki prowadzenia działalności rolniczej i gospodarki żywnościowej.** Nie tylko spowoduje dalszą monopolizację rynku nasion (np. zbóż) i otworzy drogę do GMO, lecz – co w świetle struktury polskiego rolnictwa budzi szczególnie niepokój –

zagrozi istnieniu gospodarstw prowadzących konwencjonalne uprawy i hodowlę (będących obecnie istotnym atutem polskiego rolnictwa).

15. Wobec silnej dysproporcji pomiędzy stanem innowacyjności i potencjałem rozwoju technicznego w Polsce i w państwach wysoko zaawansowanych technologicznie, **całkowicie chybione są argumenty, zaczerpnięte z dokumentów unijnych, oparte na spodziewanym obniżeniu kosztów uzyskania ochrony patentowej.** Wśród przyczyn niskiej innowacyjności koszty uzyskania i utrzymania ochrony mają znaczenie drugorzędne, choć zdarzają się przypadki, gdy podmiotom polskim trudno podołać opłatom pobieranym przez Europejski Urząd Patentowy czy opłatom walidacyjnym pobieranym przez państwa, w których nasze podmioty zamierzają uzyskać patenty europejskie. Rzeczywiste przyczyny mają charakter systemowy, bardzo złożony. Jeśli w ciągu ostatnich 11 lat liczba patentów europejskich uzyskiwanych przez podmioty polskie wzrosła z **7** w 2001 r. do **45** w 2011 r., to na jakiej podstawie oczekuje się poprawy w tym zakresie po wprowadzeniu jednolitego patentu? Nie należy też ignorować faktu, że aktywność patentowa podmiotów z państw wysoko rozwiniętych, które odniosą znaczące oszczędności, ulegnie silnemu wzrostowi, a zatem wspomniana **dysproporcja jeszcze bardziej się powiększy.**
16. Konsekwencją obowiązywania wielokrotnie większej liczby patentów będzie **lawina pozwów przeciwko podmiotom polskim o naruszenie cudzych praw**, w wyniku czego ponosić one będą ogromne koszty związane z prowadzeniem tych procesów przed Jednolitym Sądem Patentowym, a ponadto zasądzone będą przeciwko nim dotkliwe odszkodowania i inne sankcje (np. zakazy produkcji czy nakazy wycofania towarów z obrotu).
17. Likwidacja przedsiębiorstw spowoduje **utratę miejsc pracy** i wynikające stąd **inne negatywne skutki społeczne.**
18. **Nastąpi załamanie polskiej gospodarki**, a także **innych dziedzin życia społecznego** (np. służby zdrowia). Należy mieć na względzie m.in., że widoczna od kilku lat w praktyce Europejskiego Urzędu Patentowego tendencja do nadmiernie liberalnej wykładni przesłanek zdolności patentowej skutkuje swoistą „hipertrofią patentową”: patenty są udzielane niemal „na wszystko”, także na rozwiązania, które do niedawna traktowane były jako niepodlegające opatentowaniu (np. programy komputerowe, metody prowadzenia działalności gospodarczej, medyczne zastosowania znanych substancji farmaceutycznych czy wspomniane wyżej odmiany roślin i rasy zwierząt oraz czysto biologiczne sposoby ich hodowli).
19. Poddanie polskich podmiotów jurysdykcji **Jednolitego Sądu Patentowego** utrudni i ograniczy ich dostęp do sądu, podniesie koszty postępowań, osłabi ich ochronę przed zarzutami, często bezzasadnymi, naruszenia cudzych praw. Podmioty polskie nie będą miały możliwości podważania ważności cudzych patentów przed organami polskimi, lecz będą to musiały czynić przed oddziałem centralnym Jednolitego Sądu Patentowego: **w Paryżu, Londynie bądź Monachium**. Instancja apelacyjna Jednolitego Sądu Patentowego ma się mieścić w **Luksemburgu.**
20. Do podjęcia przez Rząd decyzji o wycofaniu się ze wzmocnionej współpracy powinny również skłonić **wady prawne obecnie forsowanego rozwiązania** (tzw. kompromisu

cypryjskiego z 19.11.2012 r.)¹. Tym razem jest to już zapewne ostatnia szansa na podjęcie tej decyzji (dotychczasowe liczne apele wielu środowisk i osób okazały się bezskuteczne).

21. Niezależnie od względów prawnych (niezgodność z prawem UE i polską Konstytucją, która będzie wymagała zmian wymuszonych ratyfikacją umowy międzynarodowej o Jednolitym Sądzie Patentowym), **decyzja o wycofaniu się przez Polskę ze wzmocnionej współpracy jest przede wszystkim niezbędna w celu uniknięcia zasygnalizowanych wyżej skrajnie niekorzystnych konsekwencji, jakie spowoduje uczestnictwo w jednolitej ochronie patentowej, blokując szanse na poprawę stanu innowacyjności i drastycznie pogarszając warunki prowadzenia działalności, zwłaszcza gospodarczej, rolniczej i badawczo-rozwojowej.**

¹ Zob. A. Nowicka, *Finalizacja procesu tworzenia jednolitej ochrony patentowej i Jednolitego Sądu Patentowego – stan na 26 listopada 2012 r.* (www.pirp.pl).